

První pražský mrakodrap stál na Žižkově

23.04.2024

Funkcionalistický palác Všeobecného penzijního ústavu skrýval sedm set kanceláří a stal se symbolem nové doby. Teď se má budova proměnit na kulturně-společenské centrum.

S výškou 53 metrů platil v období první republiky za první pražský mrakodrap. Dnešní dům Radost se ale zrodil před devadesáti lety jako palác Všeobecného penzijního ústavu. Instrukce, která zajišťovala invalidní a starobní pojištění soukromých zaměstnanců a vyplácení důchodů pozůstalým, sídlila od začátku první světové války na Rašínově nábřeží u Výtoně. Když ale tamní prostory přestaly vyhovovat, nový šéf, bývalý ministr obchodu Rudolf Hotowetz, nechal vypsát konkurz na sídlo nové. Volba padla na místo bývalé žižkovské plynárny u tehdejší Karlovy třídy, dnes Seifertovy ulice. Své projekty představilo devět slavných ateliérů včetně Josefa Gočára, autora domu U Černé Matky Boží, nakonec ale zvítězili mladí avantgardní architekti Josef Havlíček a Karel Honzík. Porotu zaujalo, že nedodrželi pravidla a místo klasického domu se dvorem navrhli stavbu ve tvaru kříže. Zároveň ji oslovil funkcionalistický styl, který architektky inspiroval během jejich cest po kancelářských budovách v Berlíně, Stuttgartu nebo Rotterdamu. Vznikly papírové a hliněné modely, roku 1932 se začalo stavět a o dvě léta později bylo hotovo.

Místo, kde mrakodrap vyrostl, má bohatou historii. Pozemky využíval už císař Karel IV., který tu prosazoval vinice. Jeho vinohrady ale v dalších staletích zanikly a svahy nad městskými hradbami zpustly.

Přesto dostalo území roku 1788 název Vinohrady. Po kopcích byly roztroušené usedlosti, vzniklo jich tu kolem třiceti. V místě domu Radost a okolí stály tři — Dirixka nebo taky Dyrirka, naproti ní Šubrtka, v místech dnešního stadionu se pak rozkládala Boudečka s barokní zahradou. Roku 1867 pohltila všechny tři statky stavba obří městské plynárny, jejíž areál za dalších šedesát let zmizel v lomu prací na novém mrakodrapu. Dělníci během nich objevili v základech staré plynárny poklad — zbytky Krocínovy kašny, která po staletí zdobila Staroměstské náměstí. Když začala chátrat a propouštět vodu, město ji chtělo opravit, nemělo ale dostatek peněz. Umělecký skvost byl proto roku 1862 rozebrán a část putovala právě na Žižkov do základů plynárny. Když se fragmenty staré kašny v roce 1932 objevily, po pražských muzeích se našly i další prvky včetně soch, a tak mohla být znovu složena dohromady. Dnes je uložena v lapidáriu Národního muzea.

Nový mrakodrap Všeobecného penzijního ústavu zářil po slavnostním otevření do daleka. Byl moderní, architekti totiž prosadili keramický plášť na úkor omítek a například taky klimatizaci na úkor radiátorů. K vysokým křídům přiléhaly nižší partie s byty zaměstnanců, v přízemí fungovaly obchody a restaurace. Na plochých střeších byly vyhlídkové terasy. Zvolený křížový půdorys objektu měl i praktické využití — umožnil přímé osvětlení kanceláří, kterých bylo téměř sedm stovek. Měly rozměr 3,4 × 5,6 metru a šly pospojovat ve větší celky.

Stavba přinesla mladým architektům uznání doma i v zahraničí, obhlédnout ji přijížděli slavní stavitelé i celé delegace. Oba autoři projektu čekali, že jim úspěch zajistí další zakázky, došlo ale jenom na trojici bytových domů na Pankráci. To vedlo k hádkám a rozchodu dvojice. Zatímco Havlíček se pak pustil do dalších výjimečných projektů, Honzík nakreslil pár víkendových domků pro přátele a věnoval se raději teorii architektury.

V roce 1951 začaly penzijní systém spravovat československé odbory, a název paláce se proto změnil na Dům odborových svazů. Říká se, že někteří komunističtí pohlaváři přišli ve snaze napodobit Moskvu s nápadem, aby od mrakodrapu až na náměstí Jana Palacha vyrostl dvoukilometrový široký bulvár pro vojenské přehlídky a masové průvody. Z projektu ale sešlo.

Pojmenování dům Radost dostala potom památkově chráněná budova před pěti lety, kdy ji koupila firma Siko. V plánu je celková rekonstrukce na kulturně-společenské centrum, vedle toho by měl objekt nabídnout až 650 malých nájemních bytů hlavně pro studenty a mladé pracující.

Galerie

4 fotografie

